

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA MAVJUD MUZEYLARNING ZAMONAVIY DIZAYN KONSEPSIYASI (MGU TOSHKENT FİLIALI MİSOLIDA)

Usmonova Nafisa A'zam qizi¹, O.S.Kasimov²

¹K. Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti 1-bosqich
magistranti email: azamatkenjayev19@gmail.com

² K. Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti "Dizayn"
kafedrası

dotsenti, s.f.f.d,email"oybekgulmira@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6066933>

Annotatsiya. Mazkur maqolada dizayn konsepsiyasi yordamida universitet muzeyi misolida zamonaviy tahlil qilishga xarakat qilingan. Oliy ta'lim muassasalarida mavjud bo'lgan muzeylarni hozirgi kunga moslab innovatsion zamonaviy dizayn konsepsiyasini ishlab chiqishda mazkur Lomonosov nomidagi Moskva davlat universitetining Toshkentda joylashgan filiali ustida ishlar olib boriladi.

Kalit so'zlar: muzey, konsepsiya, ekspozitsiya, tarix, ko'rgazma, zamonaviy, dizayn, kolleksiya.

O'tgan o'n yilliklar davomida ekspozitsiya san'ati muzey ishining asosiy ko'rinadigan qismi sifatida mustahkam o'rin egalladi. Ekspozitsiyani yaratish usuli zamonaviy muzeyshunoslikning jadal rivojlanayotgan sohasidir. Aynan muzeylarning zamonaviy konsepsiyasini yaratishda nafaqat bizning muzeylarimizda balki, boshqa davlatlarda keng amaliy ishlar olib borilishiga va qolaversa soatlab davom etuvchi maruzalarni tinglashimiz mumkin Jamiyat hayotida tobora muhim ahamiyat kasb etayotgan jahonda zamonaviy san'at muzeylarining keng tarqalishi va sonining tez sur'atlar bilan o'sib borishi mazkur ishning dolzarbligini belgilab beradi. Hozirgi vaqtda muzeylar va ko'rgazma zallarining ekspozitsiya va ko'rgazma faoliyati faol rivojlanayotganini qayd etish mumkin. Ekspozitsiya madaniy hodisa sifatida zamonaviy inson hayotida muhim rol o'ynaydi - bu bilim manbai, estetik qonunlarning tarjimoni, ijtimoiy muloqotning tarkibiy qismidir. Joriy ko'rgazma loyihalari ma'no va talqinlarning o'zgaruvchanligiga ochiqqligi bilan ajralib turadi, ular juda ijodiy va ko'pincha tomoshabinni ko'rgan narsasiga nisbatan faol pozitsiyaga undaydi, uning ijodiy jarayonini o'z ichiga oladi, hamkorlikka taklif qiladi. Va shunga qaramay, zamonaviy ekspozitsiyalarni yaratishda yangi kashfiyotlar, tajribalar o'z vaqtida o'rnatilgan nazariy ishlanma va dizayn tamoyillariga asoslanadi. Yaratilayotgan muzeyning misli ko'rilmagan gullab-yashnashi va mashhurligi ko'plab ijtimoiy, badiiy va madaniy omillar bilan bog'liq bo'lib, u har tomonlama tushunishni talab qiladi. Darhaqiqat muzeylar va ko'rgazma zallarini ekspozitsiyalashning so'nggi tendensiyalarini aniqlashning dolzarbligi muzeylarning zamonaviy va ilg'or madaniyat markazlari o'rnini egallash, zamon bilan hamnafas bo'lish, dunyoqarashni shakllantiruvchi va o'tkir, dolzarb mavzularni ko'taruvchi muassasalar mavqeini egallashga intilishi bilan bog'liq masalalar ko'riladi. Zamonaviy ekspozitsiyani o'rganish va qo'llash qabul qilish ko'rgazma maydonini uzoq vaqt davomida o'z dolzarbligini

saqlab qolish uchun loyihalash imkoniyatini beradi. Muzei ekspozitsiyasi jamiyatdagi ijtimoiy-mafkuraviy o'zgarishlar, badiiy kashfiyotlar va fan-texnika yutuqlarini aks ettiradi. Ko'rgazma dizayni muzei faoliyatining yo'nalishi sifatida nafaqat muzei sohasida, balki butun jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlarga barchasini qisqa vaqt ichida bir xonaning o'zida aks ettirib tomoshabin gap sozlarsiz yetkazib bera oladi. Har bir vaqtning o'ziga xos uslubiy yangiliklari, samarali yondashuvlari bor, shuning uchun doimiy ravishda takomillashib borayotgan takomillashtirish tufayli - xoh so'nggi texnologik ishlanmalar, xoh yangi vizualizatsiya usullari va ularni ekspozitsiya maydoniga kiritish imkoniyati, tadqiq qilish va eng ko'p narsalarni aniqlash masalalari kiradi. Dizayndagi qiziqarli va zamonaviy tendensiyalar doimo dolzarb bo'lib qoladi. Mavjud muzeylarning zamonaviy dizayn konsepsiyasini yaratish bundan 60-yillar oldin mahalliy tadqiqotchilar ekspozitsiya dizaynini o'rganish masalalari bilan shug'ullanib kelmoqdalar. Ushbu sohada ekspozitsiyani yaratishda ilmiy, mazmunli va "texnik" yondashuvlarni tizimlashtirishga bag'ishlangan birinchi 9 ta ishdan biri bo'lgan A.I.Mixaylovskayaning ishini ta'kidlash kerak. Badiiy dizaynning shakllanish tarixi va ekspozitsiya amaliyotini o'rganish Zaks A.B. Bhaskaran D kabi mualliflarning asarlari hozir takillashtirilayotgan. M. V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universitetining Toshkentda joylashgan mavjud filialini muzeylarning zamonaviy dizayn konsepsiyasini yaratishda katta o'z hissalarini qo'shadi. M. V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universitetining 1755-ybag'ishlangan— Rossiyadagi ilmiy va pedagog kadrlar tayyorlaydigan eng yirik oliy o'quv yurti hisoblanadi. [M. V. Lomonosov](#) tashabbusi bilan tashkil qilingan. Dastlab uchta falsafa, huquq va tibbiyot fakultetlari bo'lgan. Universitet Rossiyasi podsholigida ilg'or fan va ma'rifat markazi bo'lgan. Unda yirik olimlar to'planib, turli ilmiy yo'nalishlar shakllangan. Universitetda [A.P.Chexov](#), [A. S. Griboyedov](#), [M.V.G. Belinskiy](#), [Yu.Lermontov](#), [A.N.Ostrovskiy](#), [A.N.Radishchev](#), [I.S.Turgenev](#), [A.I.Gersen](#), [K.D.Ushinskiy](#), va boshqa mashhur kishilar o'qigan. 1940-yil M. V. Lomonosov nomi berilgan. [fizika](#), matematika, kimyo, biologiya, geologiya, geografiya, filologiya, tarix, falsafa, psixologiya, huquq va boshqa sohalar bo'yicha mutaxassislar tayyorlaydi. Universitetda 430 ilmiy tadqiqotlar laboratoriya, 200 dan ortiq kafedra va 4ta ilmiy tadqiqotlar instituti (mexanika, yadro fizikasi, P. K. Shternberg nomidagi astronomiya, D. N. Anuchin nomidagi antropologiya), hisoblash markazi, 4ta rasadxona, 3ta muzei, Botanika bog'i, ilmiy kutubxona (1756-yil tashkil etilgan; 6 mln. dan ortiq asar saqlanadi), nashriyot (1927-yil tashkil etilgan) mavjud. Universitetda 25 mingdan ortiq talaba ta'lim oladi, 9 mingga yaqin ilmiy pedagogik xodim ishlaydi. 1992-yil universitet o'zini o'zi boshqaruvchi Rossiya davlat oliy o'quv maqomini oldi. Moskva davlat universitetining boshqa shaharlarda filiallari mavjud. Ular quyidagilar

- 1.MDU ilk filiali [1999-yilda Ukrainaning Sevastopolda](#)
- 2.[2000-yilda Qozog'iston](#) poytaxti [Astanada](#) Moskva davlat universiteti
- 3.[2006-yili O'zbekiston](#) poytaxti [Toshkentda](#)
- 4.[2008 yiliOzarbayjon](#) poytaxti [Bokuda](#)
- 5.[2009-yili Tojikiston](#) poytaxti [Dushanbeda](#)
- 6.[2015-yili](#) esa [Armaniston](#) poytaxti [Yerevanda](#)

Sevastopoldagi MDU filiali

Toshkentdagi MDU filiali

Bokudagi MDU filiali

Dushanbedagi MDU filiali

Lomonosov nomidagi Moskva davlat universitetining fakultetlari Moskva markaziy tumanlarida joylashgan. Moskva davlat universitetining ixtiyorida 600 dan ortiq bino mavjud. Moskva davlat universitetining asosiy binosi 36 qavatli bo'lib. Vorobyov tepaligidagi chiroyli joyda, Moskvaning panoramali ko'rinishida joylashgan. Universitetda zoologiya muzeyi va Rossiyaning eng qadimgi gerbariumlari mavjud.

Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti

Moskva davlat universitetining tarix muzeyi Moskva davlat universiteti

O'sha vaqtdan beri muzey kolleksiyalari shakllantirildi, fondlar ular Moskva davlat universitetida va boshqa ilmiy va o'quv markazlarida bir qator ko'rgazmalarda namoyish etildi. 2005 yilda muzey Moskva universiteti tashkil topganining 250 yilligini nishonlashga bag'ishlangan yubiley ko'rgazmalarini Davlat tarix muzeyida va Intellektual markazning yangi binosida - Moskva davlat fondi kutubxonasida tayyorlash va o'tkazishda faol ishtirok etdi. Muzey uchun ko'rgazma zallari va ekspozitsiyalarni saqlash joylari yaratilgan. Hozirgi vaqtda Moskva davlat universiteti Tarix muzeyi kolleksiyasida Moskva universitetining shakllanishi va rivojlanishining turli bosqichlarini aks ettiruvchi 3,5 ming ekspozitsiya, keng foto kutubxonasi (10 ming negativ) mavjud. Muzeyda rangtasvir va haykaltaroshlik asarlari, hujjatli materiallar, universitet mukofotlari, kitoblar, xaritalar, universitet professor-o'qituvchilarining shaxsiy buyumlari, mebel va uy-ro'zg'or buyumlari namoyish etilmoqda. Universitet va uning kafedralari tarixidagi davra sanalari, eng mashhur professor-o'qituvchilari va talabalari hayoti va faoliyatiga bag'ishlangan tematik vaqtinchalik ko'rgazmalar o'tkazilib kelinmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 26-maydagi "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'рни va ahamiyatini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6000-son qaroriga muvofiq shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining birinchi tashabbusi doirasida Moskva davlat universitetining Toshkent shahridagi filiali Toshkent shahrida ham tegishli chora-tadbirlar rejasi ishlab chiqilib, amalga oshirilmoqda. Bunday tadbirlardan ko'zlangan asosiy maqsad yoshlarning madaniyatini yuksaltirish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishdan iborat. 2021-yil aprel oyida filial rahbariyati tomonidan talabalarining Toshkent shahridagi teatrlar, muzeylar va boshqa madaniyat muassasalariga jamoaviy tashrifi tashkil etildi.

Talabalar minerallar va rudalarning noyob kolleksiyasi bilan tanishish, shuningdek, o'z ona yurtining geologiyasi va foydali qazilmalari haqida ko'proq ma'lumot olish imkoniga ega bo'ldilar.

Shuni aytib o'tishim lozimki, ayni damda MGU Toshkent filialida muzeyiga joy ajratildi. Uni rivojlantirish boshlab yuborildi. Muzey yaratish qiziqarli ijodiy jarayondir. Har qanday faoliyat kabi, muzeyni "noldan" yaratish ham o'ziga xos ish ketma-ketligiga ega.

Muzeyni yaratishning asosiy bosqichlari:

1. Manba materiallarini to'plash va tahlil qilish;
2. Tematik va ekspozitsiya rejasini ishlab chiqish;
3. Dizayn loyihasini ishlab chiqish;
4. Qurilish-montaj ishlarini bajarish va stend va ko'rgazmalar ishlab chiqarish, mazmuni;
5. Muzeyni o'rnatish.

Muzey ekspozitsiyasining dastlabki ikki bandi – “Manba materiallarni to'plash va tahlil qilish”, “Tematik va ekspozitsiya” ishlab chiqish rejalashtirildi.

MGU Toshkent filialidagi muzeyga ajratilgan joylar

MGU Toshkent filiali muzeyiga ajratilgan eksponatlar

Adabiyotlar:

1. Михайловская А.И.; Музейная экспозиция (организация и техника)-М.,1964
2. Закс А.Б. Из истории экспозиционной мысли советских музеев.-М.,1970;
3. Д. Дизайн и время. Арт-родник. 2007. 256 с
4. KASIMOV, O., & MIGUEL, A. A. А. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ Учредители: ООО" Институт управления и социально-экономического развития", (10), 24-31.
5. Саипова, Д. (2021). Lighting design and modern trends in the organization of museum exhibitions. *Общество и инновации*, 2(11/S),
6. Saipova, D. S. Problems and Solutions in Studying the Modern Design of Museum Interiors. *JournalNX*, 241-245.
7. Sh, S. D. (2021). Modern museums cultural heritage for future youth. *ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH*, 10(4), 733-737.
8. Sultanova, M. F., Makhmudova, M. T., Tursunova, S. F., Saipova, D. S., & Abdugarimov, B. A. (2021). The Effect Of Architectural Design And Its Dimensions On Human Psychology. *NVEO-NATURAL VOLATILES & ESSENTIAL OILS Journal| NVEO*, 1601-1610.
9. **Internet manbalar:**

10. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
11. Moskva davlat universiteti Vikipediya, ochiq ensiklopediya (2000-2005)
12. 3.Google *Пресс-секретарь Филиала МГУ Ихтиёр Ботиров.*
13. 4.Veb-sayt <http://hm.msu.ru>